Такого футбольного м'яча, як у Петька, ні в кого у дворі не було. Олімпійський! Грали хлопці ним тільки під час відповідальних матчів. Як от з "Темпом" — командою сусіднього будинкоуправління. Дуже беріг Петько свою чорно-білу гордість, а все-таки не вберіг: Славко, найкращий товариш, так ударив по м'ячу, що тільки шмаття полетіло. І невідомо, хто більше тоді досадував — Петько чи Славко, та зітханням лиху не зарадиш.

— Не журись,— нарешті мовив Славко.— Куплю тобі нового. Збирав гроші, правда, на спінінг, але обійдуся без нього...

— І скільки ж грошей у твоїй скарбничці? — повеселішав Петько.

— Гадаю, карбованців з десять буде!

— Десять? — перепитав з подивом Петько.— Справжній футбольний м'яч менш як за двадцять п'ять не купиш. А за мого тато заплатив усі тридцять!

— Де ж я, Петю, такі гроші візьму? — знітився Славко. І тут він побачив жінку, яка несла в банці темно-сині ягоди ожини.— Еврика! — вигукнув.— Вчора моя бабуся теж купувала на базарі ожину. Знаєш, скільки за склянку заплатила? П'ятдесят копійок! А тепер згадай, де ми торік її рвали?

— За Вовчим урочищем, на луках,— здогадався Петько про наміри приятеля.— Назбирати ягід неважко, а тільки як їх продати?

— То вже мій клопіт,— награно бадьоро сказав Славко.— Прийдемо на базар, поставимо кошики на лаву — і пішов міряти склянкою. Іншого виходу, Петю, у нас немає!

Підрахували, скільки ожини треба назбирати, щоб купити найкращого, за тридцять п'ять карбованців, футбольного м'яча. Вийшло не мало й не багато, а п'ятдесят склянок. А ще краще, якби сімдесят, тоді й Славкової скарбнички чіпати не довелося б.

Чи не першим тролейбусом добралися до околиці міста, туди де в'юнилася швидкоплинна Суничка. З її високого берега виднілося Вовче урочище, а далі — заплавні луки. Між урочищем та луками — розлогі кущі верболозу. Якраз ті кущі й облюбувала ожина. Міцно вчепившись за лозу витким стеблом, вилізла аж на верхівки, й здавалося, що на вербі рясно родять ягоди.

Хитким дерев'яним містком друзі перейшли річку. Швидко дісталися урочища. Тут навсебіч розходилися яруги. Старі пологі схили вже поросли зіллям, нові, щойно утворені зливами, світилися жовтою глиною, осипалися золотавим піском. Низом однієї попрямували до луків.

— Ось там, угорі,— промовив Петько,— під час війни були окопи. Тато казав, що наші бійці засідку фашистам влаштували: зверху закидали їх гранатами. Після війни тут можна було знайти і рушницю, і автомат, і каску... А потім хтось із дітей підірвався гранатою, і сапери все залізяччя повизбирували.

Славко уважно оглядав схили яру. І на мить йому уявився бій.

Заманулося до окопів.

Вони вже осунулися, позаростали бур'янами. Хлопець розсунув траву й стрибнув у виямку. Глянув на дно яру, немовби примірився, що бачили бійці того дня, коли їм вдалося підстерегти ворога.

— Бий фашистів! — вигукнув і пожбурив униз грудку.

Петько й собі воював у сусідньому окопі...

— Чи ж довго наші тут стояли? — запитав товариша Славко.

— Ні. Налетіли ворожі літаки і скинули бомби. Бачиш оці вирви?

— Атож... Цікаво тут.

— Цікаво, але треба йти, бо інакше не встигнемо ожини назбирати...

Спочатку Петькові здалося, що рвати її набагато легше, аніж суниці чи, скажімо, чорниці. Ходи собі довкола куща і вибирай найсоковитіші ягоди. Та невдовзі він змінив думку, бо кілька разів колючки боляче дряпнули по руках. Що б то було взяти старі рукавиці! Не в захопленні й Славко. Однак хлопці тільки сопіли й шукали безпечніших підступів до наїжачених кущів.

Петькові трапилося чимале гроно. Соковиті, вкриті апетитною сизою поволокою, ягоди так і просилися до рота, та, згадавши, скільки ожини треба назбирати, хлопець проковтнув слину, зітхнув і поклав ягоди до козубка.

Сонце ще не досягло зеніту, а друзі вже добряче ухекалися. Добре, що натрапили на невеличку копаночку, напилися джерельної води, й полегшало. Мовчки полягали у затінку.

— Апетит з'явився,— мрійливо промовив Славко.— Оце б поїв!

— Не думалося ж, що так довго доведеться збирати ожину,— подивився на подряпані руки Петько.

— І не легко! — додав Славко, зручніше простягуючи втомлені ноги.

— Давай, Петю, поміряємо, скільки ожини зібрали!

— Що там міряти,— зітхнув Петько. Однак висипали ягоди на газету, заходилися міряти склянкою.— Лише тринадцять. Може, у тебе більше.

Славко назбирав на півсклянки більше.

— Давай ще нарвемо,— якось нерішуче запропонував він.

Петько спочатку погодився, а тоді розсердився:

— Ми найнялися, чи що! Давай краще з'їмо по ягоді, бо так і не спробуємо свіженьких. А пригадуєш, як торік ласували!

— Тоді ще був цілий м'яч! — гірко усміхнувся Славко.

Петько мовчки насипав дві купки ягід, хлопці швидко з'їли їх, запили водою і майнули до міста. Йшли швидко — треба ж іще продати ожину.

— Це нічого, що маємо лише двадцять шість склянок! — розмірковував Славко.— Завтра раніше встанемо, рукавиці візьмемо, щоб ожина не кололася. Тепер у нас є досвід.

Петько на те нічого не одказав. Дуже йому потрібна ця ожина! Розбили його м'яча, а тепер нишпор по кущах, щоб на новий заробити. Інший би, звичайно, на його місці інакше вчинив: перевів м'яча — оддай нового. І треба ж було, щоб по ньому вдарив саме Славко.

Славко теж розмірковував: "І як воно так сталося? Напевно, брак якийсь у тому м'ячі був. Скільки матчів дивився — нікому з футболістів не доводилося отак м'яч розбити. А тут!.. І нема чого Петькові сердитися. Були б гроші, оддав, а так треба заробляти. Та найстрашніше — базар. Ще хтось із знайомих побачить!.."

На базарі довго шукали вільного місця, аж доки якась жінка посунулася.

— Ставайте, коробейники!

Петько висипав свою ожину в Славків козубок:

— Сам торгуй. Не я ж по м'ячу гатив!

— Ну хоч постій коло мене!

— Гаразд! — Петько став трохи осторонь. Наче коло нього, і водночас нікому й на думку не спаде, що він також до ожини причетний.

Покупці не забарилися. Не пройшло й півгодини, а половину ягід Славко продав. Навіть черга утворилася.

— Гарна ожина! — похвалив ягоди літній чоловік на милицях.— Тільки дорогувато береш, хлопче, за неї. Так де, кажеш, збирав?

— За Вовчим урочищем,— буркнув Славко.— Ви ж, напевно, й не чули про таке?

Підійшла черга й до інваліда. Він простяг Славкові гроші й удавано весело промовив:

— Насип мені скляночку. А в тих краях, голубе, де ти ожину збирав, я був. Страшні для мене ті місця — ногу там втратив. Та що нога — багато хто навічно у Вовчому урочищі залишився!

Чоловік обережно поклав пакуночок з ягодами у кишеню й неквапом пішов до виходу.

Петько завмер. Невже Славко не розумів, шо перед ним був один із тих воїнів, що отам... над урвищем? Може, він сидів у тому окопі.

Інвалід доходив до брами. І тоді Петько підскочив до Славка, вихопив у нього козубок з ягодами й помчав на вихід.

— Дядечку, візьміть ягоди! — ткнув козубок здивованому чоловікові. — Ми ще назбираємо. Скажіть лишень, куди принести!

— Польова п'ять, четверта квартира! — усміхнувся.— Заходьте, дружина вареників з ожиною наварить, чаєм пригощу, та й розповім дещо...

Петько мчав до Славка. Той стояв на тому ж місці, де щойно продавав ожину.

— На ось — десять карбованців та ще й п'ятдесят копійок,— ткнув Петькові гроші.

У Славкових очах стояли сльози.

— Не будемо більше торгувати,— промовив Петько.— М'яча купимо простого — за дев'ять карбованців. Не такі ми вже й майстри, щоб дорогими гратися! А решту грошей — на квіти. Підемо у гості до того чоловіка, що на милицях. Обіцяв щось цікаве розповісти. Гаразд? І... вибач мені, Славко!